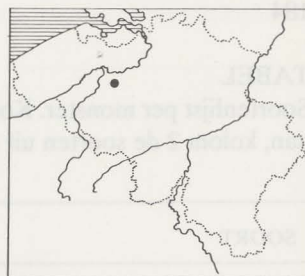

R. DE CEUNYNCK¹

Zaden- en vruchtenonderzoek van twee Romeinse waterputten te Burst (gem. Erpe-Mere)

Door de heer M. Pieters werd ons van twee verschillende Romeinse waterputten telkens een monster van de bodemvulling ter beschikking gesteld. Dit gebeurde pas na voorafgaand zeven (maaswijdte 0,5 mm) en onderzoek op dierlijke resten van de gedroogde residu's.

Zaden- en vruchtenanalyses van waterputten stellen wel enkele problemen inherent aan de zeer specifieke kontekst. We moeten er ons van bewust zijn dat, terwijl we geneigd zijn één monster als één vondstkontekst te beschouwen, dit in werkelijkheid zaden bevat afkomstig van verschillende seizoenen, jaren of zelfs langere tijdsspannes. Verder kan het zaden spectrum afkomstig zijn uit verscheidene bronnen uit de onmiddellijke omgeving of zelfs verderop zoals²:

- resten van groenvoer en hooi voor het vee, eventueel in de nabijheid van de put opgeslagen;
- moeras- en waterkantplanten (bv. riet) die als strooisel voor vloeren en huizen of stallen, als dakbedekking of als vlechtwerk gebruikt werden;
- zaden van natuurlijke en vooral van ruderaal vegetaties in de onmiddellijke nabijheid van de put voorkomend (binnen een straal van enkele meters);
- allerlei resten van cultuur- en verzamelplanten die toevallig in de put terecht kwamen (fruitpitten, graanresten).

Ondanks de problemen die de interpretatie van waterputvullingen stelt, is het onderzoek ervan waardevol omdat de bewaring van het materiaal in deze kontekst meestal zeer goed is. Het is echter wel betreuenswaardig dat de residus voorafgaandelijk gedroogd waren. Daardoor is ongetwijfeld een gedeelte van de oorspronkelijk aanwezige zaden vernietigd. Een natte bewaring van zeefresidus is voor waterputvullingen zeker geen luxe!

Daarenboven zou men bij voorkeur moeten kunnen beschikken over verscheidene monsters van éénzelfde put en als het kan gestoken en gerichte monsters. In de eerste plaats komt de oorspronkelijke bodemvulling van de put

voor bemonstering in aanmerking. Het heeft mijns inziens weinig zin monsters te nemen van zandpakketten die na een eventuele uitbraakfase van de waterput in de zo ontstane trechter terechtgekomen zijn. Desondanks kan men beter over slecht genomen monsters beschikken, dan over helemaal geen. Immers, dergelijke monsters kunnen onze kennis over de verspreiding van de cultuurplanten aanvullen. Men kan dan echter niet verwachten dat men nog een accurate rekonstruktie van de vegetatie kan bekomen, zeker niet aan de hand van één monster per put.

De tabel 1 bevat de soortenlijst per monster. De teruggevonden soorten kunnen in vier categorieën ondergebracht worden nl. de wilde planten en onkruiden die ons nadere inlichtingen kunnen verschaffen over het milieu, de cultuurplanten, de verzamelde planten, en diverse soorten wilde planten en onkruiden die te algemeen voorkomen of niet precies determineerbaar waren. Vooral monster M2, van put B bevatte verscheidene soorten; M1, van put A, was soortenarm, wat mogelijks een gevolg is van specifieke bewaringsomstandigheden.

Kultuurplanten

We recupereerden vier graankorrels, alle uit put B. Eén kon met zekerheid toegeschreven worden aan tarwe s.s. (*Triticum aestivum*). Een tweede korrel kon enkel aan het geslacht *Triticum* toegeschreven worden zonder dat een nadere bepaling mogelijk was. Verder kwamen nog twee fragmenten van graankorrels voor, niet nader determineerbaar. De vondst van tarwe s.s. is samen met de nog niet gepubliceerde vondsten van St. Denijs-Westrem³ de eerste Romeinse vondst van deze graansoort in Vlaanderen. Ze werd echter reeds bij verscheidene Romeinse sites gevonden in Nederland en Duitsland⁴.

Naast de graankorrels vonden we echter een grote hoeveelheid zaadjes terug van de selderij (*Apium graveolens*). Deze soort komt als wilde plant voor in de kustgebieden

¹ Navorsing Laboratorium voor Paleontologie R.U.Gent, Krijgslaan 281, 9000 Gent.
² Bakels 1980.

³ Onderzoek R. De Ceunynck en F. Vermeulen.
⁴ De Ceunynck & Verbruggen 1985.

TABEL

Soortenlijst per monster. Kolom 1 duidt de akkeronkruiden aan, kolom 2 de soorten uit gradiëntvegetaties.

SOORT	A	B	1	2
KULTUURPLANTEN				
<i>Triticum aestivum</i> L. (Tarwe)	-	1		
<i>Triticum</i> sp.	-	1		
Cerealia indeterminata	-	2		
<i>Apium graveolens</i> L. (Selderij)	-	c150		
VERZAMELPLANTEN				
<i>Prunus avium</i> L. (Zoete kers)	-	1		
<i>Sambucus nigra</i> L. (Gewone vlier)	2	2		
<i>Rubus idaeus</i> L. (Framboos)	-	2		
<i>Corylus</i> sp.	-	2		
WILDE PLANTEN EN ONKRUIDEN				
<i>Chenopodium album</i> L. (Melganzevoet)	1	18	*	
<i>Stellaria media</i> L. (Vogelmuur)	-	1	*	
<i>Polygonum aviculare</i> L. (Varkensgras)	1	6	*	
<i>Rumex acetosella</i> L. (Schapezuring)	1	c60	*	
<i>Urtica dioica</i> L. (Grote brandnetel)	1	c160	*	
<i>Rumex obtusifolius</i> L. (Ridderzuring)	1	12	*	
<i>Rumex acetosa</i> L. (Veldzuring)	-	6	*	
<i>Carduus crispus</i> L. (Kruldistel)	-	4	*	
<i>Cirsium arvense</i> L. (Akkerdistel)	-	1	*	
DIVERSE				
<i>Taraxacum officinale</i> Weber s.l. (Paardebloem)	-	3		
<i>Ranunculus</i> sp.	5	7		
<i>Polygonum</i> sp.	1	-		
<i>Rumex</i> sp.	-	2		
<i>Atriplex</i> sp.	1	-		
Cyperaceae indeterminata	-	1		
Indeterminata	6	5		
24 taxa				

en de getijdezone van de grote rivieren en is aan zwak brakke standplaatsen gebonden. Dit kan hier het geval niet zijn en dus moeten we er vanuit gaan dat ze hier aangeplant werd. Blijft echter de vraag welk gebruik van deze soort gemaakt werd; als kruid en/of groente of als cultuurplant⁵. Ons inziens verdient de eerste veronderstelling de voorkeur.

5 Körber-Grohne 1979.

6 Munaut, 1967; De Ceunynck & Verbruggen, 1985.

Verzamelplanten

Hier vonden we de zoete kers (*Prunus avium*), de vlier (*Sambucus nigra*), de framboos (*Rubus idaeus*) en de hazelaar (*Corylus*). Deze soorten komen wild voor, maar kunnen evengoed aangeplant zijn.

Wilde planten en onkruiden

Bij de aangetroffen soorten werd aangeduid of de soorten eerder behoren ofwel tot ruderaal (tred)vegetaties en/of akkeronkruiden, vooral op de droge gronden (tabel 1: 1) dan wel tot voedselrijke gradiëntvegetaties op meestal vochthoudende grond (tabel 1: 2). Onder deze laatste groep horen allerlei overgangen tussen twee milieutypen thuis zoals bv. wegbermen, voedselrijke bosranden, verwaarloosde tuinen. Het is vooral deze laatste groep die erg goed vertegenwoordigd is en waarschijnlijk eerder in de onmiddellijke nabijheid van de put voorkwam. De meeste 'diverse' soorten (tabel 1) zijn waarschijnlijk ook afkomstig uit de hierboven geschetste twee groepen vegetatietypes. Het is gezien het beperkte soortenspectrum en de eerder behandelde interpretatiemoeilijkheden niet mogelijk een precieze vegetatieomschrijving te verkrijgen.

Verder werden ons nog enkele subfossiele walnoothelften (*Juglans regia* L.) afkomstig uit de opvullingslaag van put B bezorgd. Van deze noteboom wordt vermoed dat hij door de Romeinen opnieuw in onze streken aangeplant werd nadat hij in het Laat-Glaciaal verdween. Op zich vormen walnootresten geen bewijs voor aanplanting, maar verscheidene auteurs vonden *Juglans*-stuifmeel terug in een Romeinse kontekst⁶.

BIBLIOGRAFIE

BAKELS C.C. 1980: De bewoningsgeschiedenis van de Maaskant I: plantenresten uit de Bronstijd en de Romeinse Tijd gevonden te Oss-Ijsselstraat, Prov. Noord-Brabant, *Analecta Praehistorica Leidensia* XIII, 115-131.

DE CEUNYNCK R. & VERBRUGGEN C. 1985: Over de oorsprong van de cultuurplanten in Vlaanderen, *Vobov-info* 18-19, 7-15.

DEN HELD J.J. 1983: Beknopt overzicht van nederlandse plantengemeenschappen, *Wetenschappelijke mededelingen K.N. N.V.* 134, 4de druk.

KÖRBER-GROHNE V. 1979: *Nutzpflanzen und Umwelt im römischen Germanien*, Gesellschaft für Vor- und Frühgeschichte in Württemberg und Hohenzollern e.V.

MUNAUT A.V. 1967: *Recherches paléo-écologiques en basse et moyenne Belgique*, Acta Geographica Lovaniensia 6.

WESTHOFF V. & DEN HELD A.J. 1969: *Plantengemeenschappen in Nederland*.